

PROFILUL PSIHOLOGIC AL PERSONALITĂȚII ADOLESCENTULUI CU NIVEL ÎNALT AL ADAPTĂRII PSIHOSOCIALE

Oxana PALADI,
doctor, conferențiar universitar
Institutul de Științe ale Educației
ORCID iD: 0000-0002-6391-5035

Rezumat. În acest articol sunt prezentate concepțiile mai multor autori cu privire la orientările valorice și adaptarea psihosocială a personalității. Lucrarea include **Profilul psihologic al adolescentului cu nivel înalt de adaptabilitate psihosocială**, elaborat în baza unui model de cercetare a orientărilor valorice și adaptării/adaptabilității psihosociale a adolescenților.

Totodată, sunt prezentate nivelurile de manifestare a factorilor studiați în cadrul experimentului de constatare a cercetării, precum și indicii coeficientului de corelație privind identificarea relației dintre adaptabilitatea psihosocială și alte fenomene psihice: orientări valorice (valori terminale și valori instrumentale), extraversiune/introversiune, neurotizism, inițierea contactelor sociale, curajul social, încrederea în sine, aprecierea, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitate/flexibilitate, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voință, stima de sine, sensul vieții–scop, sensul vieții–proces, sensul vieții–rezultat, sensul vieții – pentru locul controlului Eu, sensul vieții – pentru locul controlului Viața, orientările generale ale sensului vieții, adaptabilitatea psihologică, adaptabilitatea emoțională, independență.

Cuvinte-cheie: orientări valorice, valori terminale, valori instrumentale, adaptare psihosocială, profilul psihologic al personalității adolescentului.

PSYCHOLOGICAL PROFILE OF ADOLESCENT'S PERSONALITY WITH A HIGH LEVEL OF PSYCHOSOCIAL ADAPTATION

Abstract. The article presents some conceptions of the authors regarding the value orientations and the psychosocial adaptation of the personality. The paper includes **The psychological profile of adolescents with high levels of psychosocial adaptability** developed based on a research model of value orientations and adaptation / psychosocial adaptability of adolescents.

At the same time, there are presented the levels of manifestation of the studied factors in the experimental research findings, as well as the indices of the correlation coefficient regarding identification of relationship between psychosocial adaptability and other psychic phenomena: value orientations (terminal values and instrumental values), extraversion/introversion, neuroticism, initiation of social contacts, social courage, self-confidence, appreciation of emotions, emotional control, emotional use, emotional intelligence, adaptability/flexibility, place of control, self-affirmation, motivation for success, optimism, sociability, will, self-esteem, the meaning of life purpose, the meaning of life process, the meaning of life result, the meaning of life for the place of control I, the meaning of life for the place of control Life, general orientations of life meaning, psychological adaptability, emotional adaptability, independence.

Keywords: value orientations, terminal values, instrumental values, psychosocial adaptation, psychological profile of the adolescent's personality.

Introducere

În știința psihologică contemporană, multe realizări au fost ghidate spre cercetarea orientărilor valorice și adaptarea psihosocială a personalității. Adaptarea psihosocială este dependentă de schimbările sociale care, în concepțiile savanților J.P. Durand și R. Weil, au la bază următorii factori explicațivi: factorul demografic, progresul tehnic, valorile culturale și ideologiile. Rolul valorilor culturale este acela, de a oferi cadre de referință, noi modele de

organizare umană, oportunitatea reorganizării unui câmp cultural [7, p. 228]. Mai mult decât atât, conform *teoriei generațiilor*, elaborată în anul 2007, de către cercetătorii N. Howe și W. Strauss, fiecare generație are propriile valori generaționale, care diferă de valorile altor generații formate în perioadele anterioare sau ulterioare [Apud 1].

În acest context, considerăm necesar să cunoaștem caracteristicile cheie ale fiecărei generații. Acestea pot fi conturate și în profilurile personalității la diferite etape istorice, de vârstă etc.

Concept și argument

Baza teoriei generațiilor (Sala, W. Strauss, 2007) o reprezintă faptul că sistemele de valoare ale persoanelor care au crescut în diferite perioade istorice, care aparțin unor generații diferite, se deosebesc mult. Acest lucru se datorează faptului că valorile umane se formează nu doar ca urmare a educației familiale, ci și a influenței evenimentelor sociale care apar în timpul creșterii unei persoane, cum ar fi evenimentele economice, sociale, tehnologice și politice. Din acest motiv, caracteristica definitorie a fiecărei generații este o listă de valori de bază ale acestei generații, care o distinge față de cea anterioară [1].

Referindu-ne la definirea conceptului de valoare, profesorul M. Zlate menționa că valorile sunt variabile cu un rol fundamental în ecuația om-umanitate. Valorile umane, create de om, îl creează, la rândul lor, pe acesta. Ele sunt elementele care pot influența esențial, uneori într-un sens dramatic, viața la nivel individual, grupal, organizațional, social. Este de înțeles de ce conceptul de valoare ocupă o poziție privilegiată în preocupările multor științe socioumane: filosofia, antropologia, sociologia, psihologia, economia, logica. Fiecare dintre aceste discipline se apleacă asupra studiului acelor dimensiuni ale valorilor care jonctionează cu propria sferă de preocupări. Psihologia își propune să descopere resursele psihologice ale valorii, să cerceteze instanțele psihice pe care se bazează valoarea, să clarifice geneza și natura ei [12, p. 326].

Potrivit concepțiilor autorului D. Cristea, valorile sunt principii generale de largă consensualitate ce exprimă ceea ce este esențial și de prețuit în viață, în concordanță cu scopurile și idealurile unei comunități. La nivelul diferitelor tipuri de valori (morale, juridice, estetice, politice, economice ș.a.), se obiectivează atât esența ființei umane, prin ceea ce reprezintă aspirație, idealitate și atitudine proiectivă, cât și rezultatele fundamentale ale practicii social-istorice. În consecință, valorile au atât o funcție cognitivă, cât și una structurant-formativă [2, p. 131].

M.C. Яницкий afirmă că sistemul orientărilor valorice este un organ psihologic care efectuează simultan funcțiile de reglementare a comportamentului și de stabilire a obiectivelor. Acest sistem determină perspectiva vieții, „vectorul” dezvoltării personalității, acționează în calitate de cea mai importantă sursă și mecanism, corelează într-un tot întreg personalitatea și mediul social [15].

Savanții C. Kluckhohn, C. Morris și E. Spranger au definit orientările valorice drept concepte subiective ale valorilor propriu-zise, o categorie de atitu-

dini sau interese, cu o poziție relativ înaltă în structura ierarhică a reglementării activității personalității [5; 6; 11]. În lucrările autorilor în cauză, orientările valorice sunt identice cu valorile individuale, fiind examinate ca o anumită categorie a atitudinilor sau intereselor sociale [6; 11].

În concepția psihologului M. Rokeach (1979), care a propus un înalt apreciat model de structurare a valorilor, o proprietate importantă a valorilor este faptul că acestea sunt orientări în activitățile și comportamentul oamenilor. Autorul afirmă că menirea valorilor umane rezidă în asigurarea unui ansamblu de standarde, pentru a direcționa eforturile noastre în satisfacerea necesităților și, pe cât este posibil, de a ne amplifica autoestimarea, adică, a ne face autoimaginea percepută de noi și de alții, corespunzătoare definițiilor, originale în aspect social și instituțional, ale moralității și competenței. M. Rokeach a realizat o divizare mai generală a valorilor, pe baza opoziției tradiționale a valorilor-scop și valorilor-mijloc. Respectiv, autorul a distins două tipuri de valori (în două liste, în care sunt scrise câte 18 valori, terminale și instrumentale) [10].

Potrivit concepțiilor autorilor M.C. Яницкий și A.B. Серый [16], ierarhia individuală a orientărilor valorice, propusă de M. Rokeach, poate fi divizată în trei grupuri egale și anume: primul grup este grupul valorilor preferate, semnificative (se situează de la 1 – la 6 în ierarhie); cel de-al doilea – grupul valorilor indiferente (se situează de la 7 – la 12); cel de-al treilea – grupul valorilor respinse, ne semnificative (se situează de la al 13-lea – la al 18-lea rang al ierarhiei).

Cercetătorul S. Schwartz a propus, în anul 1984, un model privind modul de structurare a valorilor în plan individual și social. Autorul definește valorile ca fiind scopuri dezirabile, transsituaționale, variind în importanță, care servesc ca principii și repere ce ghidează și motivează acțiunile și viețile oamenilor. În contextul analizat, valorile sunt strâns legate de seturi motivaționale, aferente celor trei premise de bază ale condiției umane: nevoile organismului biologic, necesitățile determinate de interacțiunile umane și cele legate de supraviețuirea, bunăstarea grupurilor și comunităților [Apud 2, p. 134].

V. Gouveia (2003) consideră că valorile pot fi definite drept categorii de orientare care sunt de dorit, având drept suport nevoile umane și condițiile prealabile pentru a le satisface, care sunt adoptate de actorii sociali și care pot varia în funcție de magnitudinea și de elementele lor constitutive. Această teorie se raportează la valori, ca la un criteriu de orientare pentru acțiunile oamenilor și,

de asemenea, ca o manifestare a nevoilor acestora (C. Kluckhohn, 1951; M. Rokeach, 1973; R. Inglehart, 1977). Conform lui V. Gouveia et al., acest model teoretic apreciază că valorile se organizează în acord cu două dimensiuni funcționale specifice: dimensiunea orientare (personală, centrală și socială) și dimensiunea motivațională (materialistă și idealistă) [Apud 8].

În cercetarea noastră, am avut drept obiectiv de bază determinarea relațiilor dintre orientările valorice și adaptarea psihosocială a adolescentului. În acest context, am realizat o analiză amplă și a conceptului de adaptare psihosocială. Menționăm că în literatura de specialitate conceptul de adaptare psihosocială, la fel ca și cel al orientărilor valorice, este definit din varii perspective. De altfel, cunoaștem faptul că adaptarea psihosocială îmbină în sine necesitatea de a corespunde cerințelor societății, ținând cont de propriile nevoi, motive, interese. Se caracterizează prin conștientizarea de către individ a necesității efectuării unor schimbări treptate în relația cu mediul social, prin asimilarea unor modalități noi de comportament, dar și prin formarea de noi mecanisme adaptative, orientate spre congruența relației individuale cu mediul înconjurător. Nivelul adaptării psihosociale este în relație directă cu caracteristicile psihologice ale personalității și particularitățile sale comportamentale.

Frecvent, abordările cu referire la *teoria adaptării* sunt studiate din perspectivă interdisciplinară. Analizând fundamentele teoriei generale a adaptării, este necesar să se acorde atenție asupra unor aspecte, precum: 1) conceptul de adaptare; 2) criteriile de adaptare-inadaptare; 3) mecanismele de adaptare; 4) formele, tipurile de adaptare; 5) dinamica procesului de adaptare; 6) proprietățile adaptative și potențialul adaptativ al individului.

Cu privire la noțiunea de adaptare, H.H. Мельникова, în anul 2002, menționa că există peste 40 de definiții pentru conceptul respectiv, dar important este faptul că acestea rămân componentele generale. De altfel, se evidențiază că definițiile adaptării trebuie să se axeze pe câteva componente stabile:

1. procesul de adaptare întotdeauna presupune interacțiunea a două obiecte;
2. această interacțiune se desfășoară în condiții speciale – condiții de dezechilibru, inconsecvență între sisteme;
3. scopul principal al unei astfel de interacțiuni este o anumită coordonare între sisteme, gradul și natura cărora pot varia în destul de largi;
4. realizarea scopului presupune anumite schimbări în obiectele care interacționează [14, p. 9].

Adaptarea, în sensul larg al cuvântului, când se combină două aspecte – biologic și social – este adaptarea la schimbarea condițiilor externe și interne [13].

Fenomenul adaptării este privit în mod tradițional în trei dimensiuni:

1. Proces – când se studiază adaptarea ca proces, se iau în considerare schimbarea etapelor procesului, dinamica modificărilor componentelor emoționale, comportamentale și cognitive în timpul tranziției de la o etapă la alta.
2. Stare – când vorbesc despre adaptare ca stare, înseamnă gradul de adaptare-dezadaptare a individului în acest moment.
3. Proprietate, calitate – proprietatea este înțeleasă ca adaptabilitate, ca o caracteristică a unui individ: aici pot fi luate în considerare caracteristicile adaptive ale unei personalități, strategiile adaptative de comportament etc. [14, p. 9].

Adaptarea se manifestă ca „proces dinamic de schimbare, dezvoltat în mod voluntar sau involuntar, în scopul replasării organismului într-o poziție mai avantajoasă față de mediul înconjurător, presupunând capacitatea de a învăța. Comportamentul este medierea cea mai des folosită pentru plasarea organismului într-o situație mai puțin amenințătoare, pentru satisfacerea trebuințelor sale, pentru asigurarea atât a propriei supraviețuirii, cât și a speciei sale. Un obstacol obligă la o mobilizare a organismului care încearcă prin comportament să-și mențină echilibrul anterior sau să ajusteze și să creeze un nou echilibru, compatibil cu supraviețuirea sa. Căutarea acestui echilibru este o necesitate psihologică” [3].

În lucrările savantului C.G. Jung, relația dintre subiect și obiect constă întotdeauna dintr-un raport de adaptare, acesta presupunând acțiuni ale unuia asupra celuilalt, acțiuni ce duc la acele modificări reciproce ale subiectului și obiectului ce constituie însăși adaptarea”. Autorul susținea că personalitatea dispune de patru funcții principale pentru a se adapta lumii și structurii sale interne: „gândirea”, „sentimentul”, „senzația” și „intuiția”. Predominarea unei funcții caracterizează tipul și determină acțiunea sa. Conform aceluiași autor, extravertiții se adaptează repede și bine, în comparație cu introvertiții [4]. J. Piaget menționa în teoriile sale că adaptarea rezultă din echilibrarea a două procese: asimilarea și acomodarea. Prin asimilare, se înțeleg modificările pe care organismul le impune obiectelor lumii înconjurătoare, iar prin acomodare, fenomenul

invers, constând în modificarea acțiunilor individului în raport cu lucrurile [9].

Având în vedere adaptarea umană, este necesar de a separa procesele care au loc la diferite niveluri ale organizației unei persoane ca sistem. În special, caracteristicile adaptării diferă la nivelurile „organism biologic – mediu biologic” și „personalitate – mediu social”. Doar a doua caracteristică, cea de „personalitate – mediu social” se referă la adaptarea psihosocială.

Inițial, chestiunea adaptării socio-psihologice a atras atenția psihologilor asupra studiului problemelor interacțiunii umane și a mediului social înconjurător. Н.Н. Мельникова, în anul 2002, menționa că în această perioadă, a existat o evoluție semnificativă privind înțelegerea fenomenului de adaptare psihosocială, care este asociată cu o schimbare generală în interesul cercetătorilor de la sfera abaterilor psihologice la analiza persoanei sănătoase. Elementul central al *teoriei adaptării* este conceptul de interacțiune. De regulă, descrierea procesului de adaptare, ca interacțiune, este strâns legată de recunoașterea rolului activ al individului în procesul de adaptare, cu creșterea statutului comportamentului transformator conștient. Conceptul de interacțiune reflectă cel mai exact particularitățile procesului de adaptare socială.

Pentru a descrie modelul procesului optim de adaptare psihosocială, este recomandabil să se utilizeze o abordare sistematică. Conform acestei abordări, procesul de adaptare optimă constă în construirea unui sistem nou, complex și perfect, în care obiectele originale (individul și mediul înconjurător) sunt incluse ca subsisteme, menținând, în același timp, o cotă suficientă de autonomie. Un astfel de sistem are noi proprietăți și funcții care sunt absente în obiectele originale, utile pentru sistemul nou format și cresc productivitatea generală a subsistemelor sale.

Caracterizând diferențele dintre adaptarea psihosocială de cea biologică, este necesar să se dezvăluie următoarele prevederi:

1. Adaptarea psihosocială are loc, în principal, prin tipul de adaptare la un mediu în continuă schimbare, ceea ce determină necesitatea deplasării accentului cercetării de la starea de adaptare, la proprietatea adaptabilității personalității.
2. Procesul de adaptare psihosocială nu are limite clare și se desfășoară de-a lungul întregii linii de dezvoltare ontogenetică umană.
3. Adaptarea psihosocială se caracterizează printr-o individualizare excepțională și unicitate a modalităților de adaptare.

4. O caracteristică esențială a adaptării psihosociale este un grad ridicat de implementare a unei funcții de transformare activă atât a personalității, cât și a mediului.
5. Procesul de adaptare psihosocială este mai mult o interacțiune egală dintre părți, decât adaptarea, acomodarea persoanei la mediu.
6. Scopul principal al adaptării psihosociale nu este adaptarea, ci autorealizarea individului.

Adaptarea psihosocială se distinge în mod tradițional printre alte tipuri de adaptare, bazate pe localizarea mediului cu care interacționează individul. Caracteristicile mediului determină posibilitățile și natura interacțiunii, limitează formele de adaptare și stabilesc criteriile pentru succesul acestui proces [14, p. 9].

Cercetătoarea Г.М. Андреева consideră adaptarea psihosocială ca fiind interacțiunea individului și a mediului social, ceea ce duce la o relație adecvată între scopurile și valorile individului și ale grupului. Adaptarea, în opinia autoarei, are loc atunci, când mediul social contribuie la realizarea nevoilor și aspirațiilor individului, servește la dezvoltarea individualității sale (Г.М. Андреева, 2001). În înțelegerea fenomenului dat, locul central aparține ideii de implementare constantă a procesului de adaptare, în prezența unor schimbări semnificative în sistemul „individ-mediul”, ceea ce ne permite să considerăm adaptarea ca un proces ciclic, ce asigură corespunderea activității psihice și comportamentului unei persoane cu cerințele mediului (Ф.Б. Березин, 1988; А.А. Налчаджан, 1988) [Apud 13, p. 7].

Dimensiunea teoretică reliefată cu referire la conceptele de orientări valorice și adaptarea psihosocială a facilitat elaborarea designului experimental pentru cercetarea noastră. În continuare, din această perspectivă, vom prezenta o serie de rezultate, care au stat la baza elaborării profilului psihologic al adolescentului.

Metodologia cercetării

În scopul determinării profilului psihologic al personalității adolescentului, din perspectiva nivelului de adaptare psihosocială, în studiul de față au fost utilizate următoarele instrumente psihometrice:

1. Ancheta psihosocială;
2. Testul orientărilor valorice (M. Rokeach);
3. Chestionarul de diagnosticare a adaptării psihosociale (C. Rogers și R. Dymond);
4. Chestionarul de personalitate *Eysenck*;
5. Metoda de studiere a încrederii în sine (V.G. Romek);
6. Testul pentru determinarea valorilor (М.С. Яницкий);

7. Scala inteligenței emoționale (N.S. Schutte, J.M. Malouff et al.);
8. Testul *Adaptabilitate/Flexibilitate* (A. Chelcea);
9. Chestionarul *Locus control* (T. Pettijohn);
10. Scala afirmării de sine (C. Cungi și M. Rey);
11. Testul *Motivarea pentru succes / frică de eșec* (A. Pean);
12. Chestionarul *Cât de optimist sunteți?* (N. Mitrofan, L. Mitrofan);
13. Chestionarul *Sunteți o persoană sociabilă?* (C. Tocan, I. Dumitriu);
14. Chestionarul *Autoaprecierea voinței* (Е.В. Руденский);
15. Chestionarul *Stima de sine* (M. Rosenberg);
16. Testul *Orientarea sensului vieții* (Д.А. Леонтьев);
17. Chestionarul *Autoaprecierea adaptabilității psihologice* (Н.П. Фетискин);
18. Chestionarul *Autoaprecierea adaptabilității emoționale* (Н.П. Фетискин);
19. Chestionarul *Independență/influențabilitate* (S. Lecker).

Pentru realizarea scopului cercetării, în cadrul experimentului de constatare a fost antrenat un eșantion alcătuit din 2029 de adolescenți, cu vârste cuprinse între 14 și 25 de ani, dintre care 753 au fost de gen masculin (37,1%) și 1276 – de gen feminin (62,9%).

Rezultate obținute

Deci, profilul psihologic al personalității adolescentului din perspectiva nivelului de adaptare psi-

hosocială a fost elaborat în urma analizei informației obținute prin aplicarea metodelor empirice prezentate eșantionului alcătuit din 2029 de adolescenți. În continuare, oferim unele rezultate relevante. Menționăm că au fost obținute diferite niveluri pentru metodele aplicate adolescenților, iar **Testul orientărilor valorice** (M. Rokeach) a permis identificarea ierarhiilor pentru valorile terminale și valorile instrumentale, în funcție de punctajul acumulat pentru fiecare valoare.

Scopul **Chestionarului de diagnosticare a adaptării psihosociale**, elaborat de C. Rogers și R. Dymond, este diagnosticarea complexă a manifestărilor psihologice care însoțesc procesul de adaptare socială și a **indicatorilor săi integrali** care sunt: 1. adaptarea, 2. acceptarea altora, 3. locul controlului, 4. acceptarea de sine, 5. confortul emoțional și 6. tendințele de dominare. Rezultatele sunt prezentate în *Tabelul 1*.

Menționăm că pentru această metodă au fost determinate și nivelurile de dezvoltare a componentelor adaptării psihosociale, precum: adaptabilitate psihosocială, dezaptabilitate psihosocială, mitomanie/falsitate, acceptarea de sine, neacceptarea de sine, acceptarea celorlalți, neacceptarea celorlalți, confortul emoțional, disconfortul emoțional, controlul intern, controlul extern, dominare, supunere, evitarea problemelor. Pentru adaptarea psihosocială, în această lucrare, am prezentat rezultatele pentru indicatorii integrali: 1. adaptarea, 2. acceptarea altora, 3. locul controlului, 4. acceptarea de sine, 5. confortul emoțional și 6. tendințele de dominare.

Tabelul 1. Nivelurile de dezvoltare a indicilor generali ai adaptării psihosociale

Factori / Indici generali	Niveluri	Frecvența	%
Adaptare	n. înalt	1094	53,9
	n. mediu	916	45,1
	n. scăzut	19	0,9
Acceptarea de sine	n. înalt	1125	55,4
	n. mediu	851	41,9
	n. scăzut	53	2,6
Acceptarea celorlalți	n. înalt	1383	68,2
	n. mediu	638	31,4
	n. scăzut	8	0,4
Confort emoțional	n. înalt	1799	88,7
	n. mediu	221	10,9
	n. scăzut	9	0,4
Internalitate	n. înalt	892	44,0
	n. mediu	982	48,4
	n. scăzut	155	7,6
Tendințe de dominare	n. înalt	560	16,5
	n. mediu	1135	55,9
	n. scăzut	334	16,5

De altfel, după cum observăm din *Tabelul 1*, pentru primul indice general – adaptarea psihosocială – 53,9% dintre subiecții chestionați prezintă un nivel înalt de adaptare psihosocială; 45,1% dintre adolescenți au nivel mediu de adaptare psihosocială, iar nivel scăzut de adaptare psihosocială este caracteristic pentru 0,9% de subiecți din întreg eșantionul. Pentru indicele general, acceptarea de sine de nivel înalt prezintă 55,4% dintre adolescenți, de nivel mediu – 41,9%, iar de nivel scăzut – 2,6% de respondenți din întreg eșantionul. Rezultatele prezentate reliefează pentru *acceptarea celorlalți* următorii indici: nivel înalt prezintă 68,2% dintre adolescenți, nivel mediu – 31,4%, iar nivel scăzut – 0,4% dintre adolescenți. Nivel înalt pentru factorul de confort emoțional au 88,7% dintre adolescenți, nivel mediu – 10,9% dintre aceștia, iar nivel scăzut – doar 0,4% de respondenți. Rezultatele pentru indicele general *internalitate* denotă că 9,4% dintre adolescenți prezintă nivel înalt, 89,0% – nivel mediu, iar 1,6% dintre subiecții chestionați – nivel scăzut. Pentru factorul *tendențe de dominare*, nivel înalt au 16,5% dintre adolescenți, nivel mediu – 55,9%, iar nivel scăzut – 16,5%.

Luând în considerație relațiile adaptării psihosociale cu alte fenomene psihice, am determinat nivelurile de dezvoltare și a următorilor factori: extraversiune/introversiune și neurotism (instabilitate / stabilitate emoțională), încredere în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale, inteligența emoțională (aprecierea și exprimarea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor), adaptabilitatea/flexibilitatea, locul controlului subiectiv (intern și extern), afirmarea de sine, motivarea pentru succes / frica de eșec, optimismul, sociabilitatea, autoaprecie-

rea voinței, stima de sine, orientările sensului vieții (scopurile în viață; procesul vieții – interes și saturația emoțională a vieții, rezultat – rezultativitatea vieții și satisfacția emoțională; locul controlului – Eu stăpânul vieții; locul controlului – viața sau conducerea vieții), autoaprecierea adaptabilității psihologice, autoaprecierea adaptabilității emoționale, independența și influențabilitatea).

Pentru determinarea nivelului extraversiunii/introversiunii și a neurotismului (stabilitate/instabilitate emoțională), am recurs la ***Chestionarul de personalitate Eysenck***. Rezultatele sunt prezentate în *Tabelul 2*.

Aplicând *Chestionarul de personalitate Eysenck*, am determinat nivelul manifestării extraversiunii/introversiunii. Din *Tabelul 2*, observăm că 3,6% din numărul total de subiecți au înregistrat extraversiune considerabilă, iar 59,5% – extraversiune moderată. Totodată, 7,7% din numărul subiecților chestionați au înregistrat introversiune considerabilă, iar 29,1% – introversiune moderată. Testul oferă oportunitatea de a evalua și nivelul de neurotism al persoanei. Rezultatele sunt prezentate în *Tabelul 3*.

Conform rezultatelor pentru scala neurotismului, am obținut rezultate ce dovedesc faptul că pentru 27,0% dintre subiecți (547) este caracteristică stabilitatea emoțională ridicată, pentru 34,0% dintre subiecți (689) – stabilitatea emoțională medie, 27,2% dintre subiecți (551) manifestă instabilitate emoțională ridicată, iar 11,9% dintre subiecți (242) – instabilitate emoțională foarte ridicată.

Pentru determinarea nivelului de încredere în sine, a curajului social și de inițiere a contactelor sociale, am aplicat ***Metodica de studiere a încrederii în sine*** (V.G. Romek). Rezultatele sunt prezentate în *Tabelul 4*.

Tabelul 2. Nivelurile pentru scalele extraversiune/introversiune

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Extraversiune	considerabilă	74	3,6
	moderată	1207	59,5
Introversiune	considerabilă	157	7,7
	moderată	591	29,1

Tabelul 3. Nivelurile pentru Scala neurotism

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Stabilitate emoțională	ridicată	547	27,0
	medie	689	34,0
Instabilitate emoțională	ridicată	551	27,2
	foarte ridicată	242	11,9

Tabelul 4. Nivelurile pentru scalele încrederea în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Încrederea în sine	n. înalt	476	23,5
	n. mediu	1192	58,7
	n. scăzut	361	17,8
Curajul social	n. înalt	161	7,9
	n. mediu	786	38,7
	n. scăzut	1082	53,3
Inițierea contactelor sociale	n. înalt	95	4,7
	n. mediu	1115	55,0
	n. scăzut	819	40,4

Datele din *Tabelul 4* relevă diferite nivele de dezvoltare a factorilor privind încrederea în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale. Astfel, pentru factorul *încredere în sine*, din numărul total de subiecți, 23,5% exprimă nivel înalt, 58,7% – nivel mediu, iar 17,8% – nivel scăzut. Pentru factorul *curajul social*, din numărul total de subiecți, 7,9% manifestă nivel înalt, 38,7% – nivel mediu, iar 53,3% – nivel scăzut. Când privește factorul *inițiere a contactelor sociale*, 4,7% denotă nivel înalt, 55,0% – nivel mediu, iar 40,4% – nivel scăzut.

În scopul determinării nivelului de inteligență emoțională, am aplicat *Scala inteligenței emoționale* (N.S. Schutte et al.) care evaluează și aprecierea emoțiilor în sine și alții, controlul emoțiilor proprii și ale altora, utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor. Rezultatele sunt prezentate în *Tabelul 5*.

Din *Tabelul 5*, observăm că pentru scala *aprecierea emoțiilor în sine și alții*, 63,9% dintre subiecți denotă nivel înalt, 33,5% – nivel mediu, 2,6% respondenți – nivel scăzut. Pentru scala *controlul emoțiilor*

lor proprii și ale altora, 80,9% dintre subiecți denotă nivel înalt, 18,1% – nivel mediu, 1,0 subiecți – nivel scăzut. Pentru scala *utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor*, remarcăm următoarele: 69,7% dintre subiecți dovedesc nivel înalt, 27,6% – nivel mediu, iar 2,7% respondenți – nivel scăzut. Astfel, pentru factorul general *inteligență emoțională*, au fost înregistrate următoarele rezultate: 77,6% dintre subiecți denotă nivel înalt, 20,7% – nivel mediu, iar 1,7% respondenți – nivel scăzut.

Pentru determinarea nivelului în care persoanele sunt afectate de schimbările neașteptate, a fost aplicat *Testul Adaptabilitatea* (A. Chelcea). Acesta se referă nemijlocit la abilitatea persoanei de a manifesta flexibilitate versus rigiditate. Rezultatele sunt prezentate în *Tabelul 6*.

Rezultatele prezentate în *Tabelul 6* atestă că 6,5% dintre subiecți manifestă nivel înalt pentru de adaptabilitate/flexibilitate, 72,9% – nivel mediu, iar 20,7% dintre subiecți manifestă nivel scăzut pentru factorul *adaptabilitate/flexibilitate*.

Tabelul 5. Nivelurile pentru inteligența emoțională

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Aprecierea emoțiilor	n. înalt	1297	63,9
	n. mediu	680	33,5
	n. scăzut	52	2,6
Controlul emoțiilor	n. înalt	1642	80,9
	n. mediu	367	18,1
	n. scăzut	20	1,0
Utilizarea emoțiilor	n. înalt	1413	69,7
	n. mediu	561	27,6
	n. scăzut	55	2,7
Inteligența emoțională	n. înalt	1574	77,6
	n. mediu	421	20,7
	n. scăzut	34	1,7

Tabelul 6. Nivelurile pentru adaptabilitate/flexibilitate

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Adaptabilitate/ flexibilitate	n. înalt	131	6,5
	n. mediu	1479	72,9
	n. scăzut	419	20,7

Tabelul 7. Nivelurile pentru locul controlului

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Locul controlului	L_c extern pronunțat	6	0,3
	L_c extern	46	2,3
	L_c extern = intern	816	40,2
	L_c intern	1047	51,6
	L_c intern pronunțat	114	5,6

Tabelul 8. Nivelurile pentru factorul afirmarea de sine

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Afirmarea de sine	n. înalt	774	38,1
	n. mediu	1230	60,6
	n. scăzut	25	1,2

Pentru determinarea variabilei *Locus control* – locul controlului subiectiv pe un continuum: de la extrema *locul controlului subiectiv intern*, până la extrema *locul controlului subiectiv extern*, am aplicat **Chestionarul Locus control** (T. Pettijohn). Rezultatele sunt prezentate în *Tabelul 7*.

Analizând rezultatele obținute, observăm că 0,3% dintre subiecți au înregistrat locul controlului subiectiv extern pronunțat, 2,3% subiecți – locul controlului subiectiv extern, 40,2% – locul controlului subiectiv extern, egal cu locul controlului intern. 51,6% subiecți au înregistrat locul controlului subiectiv intern, iar 5,6% subiecți – locul controlului subiectiv intern pronunțat.

Pentru determinarea nivelului afirmării de sine, am aplicat **Scala afirmării de sine** (Cungi C. și Rey M.). Rezultatele sunt prezentate în *Tabelul 8*.

Datele din *Tabelul 8* demonstrează că 38,1% dintre subiecți manifestă nivel înalt pentru afirmarea de sine, 60,6% – nivel mediu, iar 1,2% subiecți – nivel scăzut pentru afirmarea de sine.

Pentru determinarea nivelului motivației pentru succes, am aplicat **Testul Motivarea pentru succes / frică de eșec** (A. Pean). Rezultatele sunt prezentate în *Tabelul 9*.

Conform rezultatelor obținute, observăm din *Tabelul 9* că 44,4% dintre subiecți denotă motivație pentru succes, iar 55,6% – motivație pentru insucces.

Pentru determinarea nivelului de optimism, am aplicat **Chestionarul Cât de optimist sunteți?** (N. Mitrofan, L. Mitrofan). *Tabelul 10* conține rezultatele.

În *Tabelul 10*, sunt prezentate rezultatele pentru factorul *optimism*, care atestă că 7,7% dintre subiecți au un nivel înalt, 85,7% – nivel mediu, iar 6,6% dintre respondenți înregistrează nivel scăzut.

La determinarea nivelului de sociabilitate, am aplicat **Chestionarul Sunteți o persoană sociabilă?** (C. Tocan, I. Dumitriu). *Tabelul 11* conține rezultatele.

Tabelul 9. Nivelurile pentru motivația pentru succes / frică de eșec

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Motivație	motivație pentru succes	901	44,4
	motivație pentru insucces	1128	55,6

Tabelul 10. Nivelurile pentru optimism

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Optimism	n. înalt	156	7,7
	n. mediu	1739	85,7
	n. scăzut	134	6,6

Tabelul 11. Nivelurile pentru sociabilitate

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Sociabilitate	n. înalt	431	21,2
	n. mediu	1576	77,7
	n. scăzut	22	1,1

Tabelul 12. Nivelurile pentru autoaprecierea voinței

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Voința	n. înalt	576	28,4
	n. mediu	1380	68,0
	n. scăzut	73	3,6

Tabelul 13. Nivelurile pentru stima de sine

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Stima de sine	n. înalt	330	16,3
	n. mediu	1676	82,6
	n. scăzut	23	1,1

Rezultatele din *Tabelul 11* demonstrează că cel mai mare număr de subiecți (1576) denotă un nivel mediu de sociabilitate – 77,7%; 431 de subiecți, ceea ce reprezintă 21,2%, un nivel înalt pentru factorul indicat, iar 22 respondenți, adică 1,1% – nivel scăzut de sociabilitate.

Pentru determinarea nivelului de voință, am aplicat **Chestionarul Autoaprecierea voinței** (E.B. Руденский). *Tabelul 12* conține rezultatele.

Datele obținute pentru factorul *voință* atestă că 28,4% din numărul total de subiecți atestă nivel înalt de manifestare a voinței, 68,0% – nivel mediu, iar 3,6% – nivel scăzut pentru factorul indicat.

Pentru determinarea nivelului stimei de sine, am aplicat **Chestionarul Stima de sine** (M. Rosenberg), (*Tabelul 13*).

Analizând rezultatele din *Tabelul 13*, observăm că 16,3% din numărul total de adolescenți chestionați au înregistrat nivel înalt al stimei de sine, 82,6% – nivel mediu, iar 1,1% – nivel scăzut pentru acest factor.

Am aplicat **Testul orientărilor sensului vieții** (Д.А. Леонтьев) pentru determinarea nivelului privind orientările sensului general al vieții și ale componentelor acestuia: sensul vieții–scop, sensul vie-

ții–proces, sensul vieții–rezultat, sensul vieții – locul controlului *Eu*, sensul vieții – locul controlului *Viața*. *Tabelul 14* conține rezultatele.

În conformitate cu acest chestionar, am determinat nivelurile orientărilor sensului general al vieții și componentelor acestuia: în special, nivel înalt pentru sensul vieții–scop au înregistrat 46,6% dintre adolescenți, iar nivel scăzut – 53,4% dintre aceștia. Nivel înalt pentru sensul vieții–proces au 49,7% dintre adolescenți și nivel scăzut – 50,3%. Nivel înalt pentru sensul vieții–rezultat au înregistrat 49,4% dintre adolescenți, apoi nivel scăzut – 50,6% dintre ei.

Nivel înalt pentru sensul vieții – locul controlului *Eu* manifestă 55,2% dintre adolescenți și nivel scăzut – 44,8%. Nivel înalt pentru sensul vieții – locul controlului *Viața* au înregistrat 44,8% dintre adolescenți, iar nivel scăzut – 55,2% dintre ei. Totodată, pentru orientările sensului general al vieții nivel înalt au înregistrat 40,6% dintre adolescenți, apoi nivel scăzut – 59,4% respondenți.

Pentru determinarea nivelului de autoapreciere a adaptabilității psihologice, am aplicat **Chestionarul Autoaprecierea adaptabilității psihologice** (Н.П. Фетискин). *Tabelul 15* conține rezultatele.

Tabelul 14. Nivelurile pentru orientările sensului vieții

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Scop	n. înalt	946	46,6
	n. scăzut	1083	53,4
Proces	n. înalt	1009	49,7
	n. scăzut	1020	50,3
Rezultat	n. înalt	1003	49,4
	n. scăzut	1026	50,6
Locul controlului-Eu	n. înalt	1119	55,2
	n. scăzut	910	44,8
Locul controlului-Viața	n. înalt	909	44,8
	n. scăzut	1120	55,2
Orientările sensului general al vieții	n. înalt	824	40,6
	n. scăzut	1205	59,4

Tabelul 15. Nivelurile pentru autoaprecierea adaptabilității psihologice

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Autoaprecierea adaptabilității psihologice	n. înalt	192	9,5
	n. mediu	637	31,4
	n. scăzut	1200	59,1

În conformitate cu acest chestionar, am determinat trei niveluri ale autoaprecierii adaptabilității psihologice: nivel înalt au 9,5% dintre adolescenți, nivel mediu – 31,4% și nivel scăzut – 59,1% respondenți.

Pentru determinarea nivelului de autoapreciere a adaptabilității emoționale, am aplicat **Chestionarul Autoaprecierea adaptabilității emoționale** (Н.П. Фетискин). (Tabelul 16).

În conformitate cu acest chestionar, am determinat patru nivele privind autoaprecierea adaptabilității emoționale. În această privință, nivel înalt au înregistrat 4,7% dintre adolescenți, nivel mediu – 42,8%, nivel scăzut – 51,1%, iar nivel foarte scăzut a adaptabilității psihologice dovedesc 1,4% respondenți.

Pentru determinarea nivelului de independență, am aplicat **Chestionarul Independență versus influențabilitate** (S. Lecker) (Tabelul 17).

Analizând rezultatele din Tabelul 17, observăm că din numărul total de adolescenți, 9,8% dintre aceștia atestă nivel înalt de independență, 88,7% – nivel mediu, iar 1,5% dintre cei chestionați au înregistrat nivel scăzut pentru factorul nominalizat.

Conform demersului de cercetare, prezentăm indicii coeficientului de corelație privind identificarea relației dintre adaptabilitatea psihosocială și factorii reglatori: extraversiune/introversiune, neurotism, sinceritate, inițierea contactelor sociale, curajul social, încrederea în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligența emoțională, adaptabilitatea/flexibilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimism, sociabilitate, voința, stima de sine, sensul

vieții–scop, sensul vieții–proces, sensul vieții–rezultat, sensul vieții – pentru locul controlului *Eu*, sensul vieții – pentru locul controlului *Viața*, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică, adaptabilitatea emoțională, independența. Tabelul 18 conține rezultatele.

Analizând rezultatele prelucrării statistice prezentate în Tabelul 18, reliefăm corelații pozitive semnificative dintre adaptabilitatea psihosocială și factorii: extraversiune/introversiune ($r=0,243^{**}$; $p=0,000$); inițierea contactelor sociale ($r=0,158^{**}$; $p=0,000$); curajul social ($r=0,268^{**}$; $p=0,000$); încrederea în sine ($r=0,406^{**}$; $p=0,000$); aprecierea emoțiilor ($r=0,377^{**}$; $p=0,000$); controlul emoțiilor ($r=0,523^{**}$; $p=0,000$); utilizarea emoțiilor ($r=0,516^{**}$; $p=0,000$); inteligența emoțională ($r=0,535^{**}$; $p=0,000$); adaptabilitate/flexibilitate ($r=0,096^{**}$; $p=0,000$); locul controlului ($r=0,357^{**}$; $p=0,000$); afirmarea de sine ($r=0,319^{**}$; $p=0,000$); motivația pentru succes ($r=0,402^{**}$; $p=0,000$); optimism ($r=0,284^{**}$; $p=0,000$); sociabilitate ($r=0,064^{**}$; $p=0,004$); voință ($r=0,261^{**}$; $p=0,000$); stima de sine ($r=0,351^{**}$; $p=0,000$); sensul vieții–scop ($r=0,346^{**}$; $p=0,000$); sensul vieții–proces ($r=0,359^{**}$; $p=0,000$); sensul vieții–rezultat ($r=0,372^{**}$; $p=0,000$); sensul vieții – pentru locul controlului *Eu* ($r=0,360^{**}$; $p=0,000$); sensul vieții – pentru locul controlului *Viața* ($r=0,347^{**}$; $p=0,000$); orientările sensului vieții ($r=0,424^{**}$; $p=0,000$); adaptabilitatea psihologică ($r=0,224^{**}$; $p=0,000$).

Astfel, constatăm o relație direct proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume, cu cât crește nivelul adaptabilității psihosociale, cu atât sporește și nivelul pentru factorii: extraversiune

Tabelul 16. Nivelurile pentru autoaprecierea adaptabilității emoționale

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Autoaprecierea adaptabilității psihologice	n. înalt	95	4,7
	n. mediu	869	42,8
	n. scăzut	1036	51,1
	n. foarte scăzut	29	1,4

Tabelul 17. Nivelurile pentru factorul independență/influențabilitate

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Independență	n. înalt	198	9,8
	n. mediu	1800	88,7
	n. scăzut	31	1,5

Tabelul 18. Relația dintre adaptabilitatea psihosocială și alți factori, N=2029

Factori	Adaptabilitatea psihosocială	
	Coefficientul de corelație (r)	Pragul de semnificație (p)
Extraversiune / Introversiune	0,243**	0,000
Neurotism	-0,095**	0,000
Sinceritate	0,010	0,663
Inițierea contactelor sociale	0,158**	0,000
Curajul social	0,268**	0,000
Încrederea în sine	0,406**	0,000
Aprecierea emoțiilor	0,377**	0,000
Controlul emoțiilor	0,523**	0,000
Utilizarea emoțiilor	0,516**	0,000
Inteligența emoțională	0,535**	0,000
Adaptabilitate/flexibilitate	0,096**	0,000
Locul controlului	0,357**	0,000
Afirmarea de sine	0,319**	0,000
Motivația pentru succes	0,402**	0,000
Optimism	0,284**	0,000
Sociabilitate	0,064**	0,004
Voință	0,261**	0,000
Stima de sine	0,351**	0,000
Sensul vieții–scop	0,346**	0,000
Sensul vieții–proces	0,359**	0,000
Sensul vieții–rezultat	0,372**	0,000
Sensul vieții – pentru locul controlului <i>Eu</i>	0,360**	0,000
Sensul vieții – pentru locul controlului <i>Viața</i>	0,347**	0,000
Orientările sensului vieții	0,424**	0,000
Adaptabilitatea psihologică	0,224**	0,000
Adaptabilitatea emoțională	-0,210**	0,000
Independență/Influență	-0,031	0,157

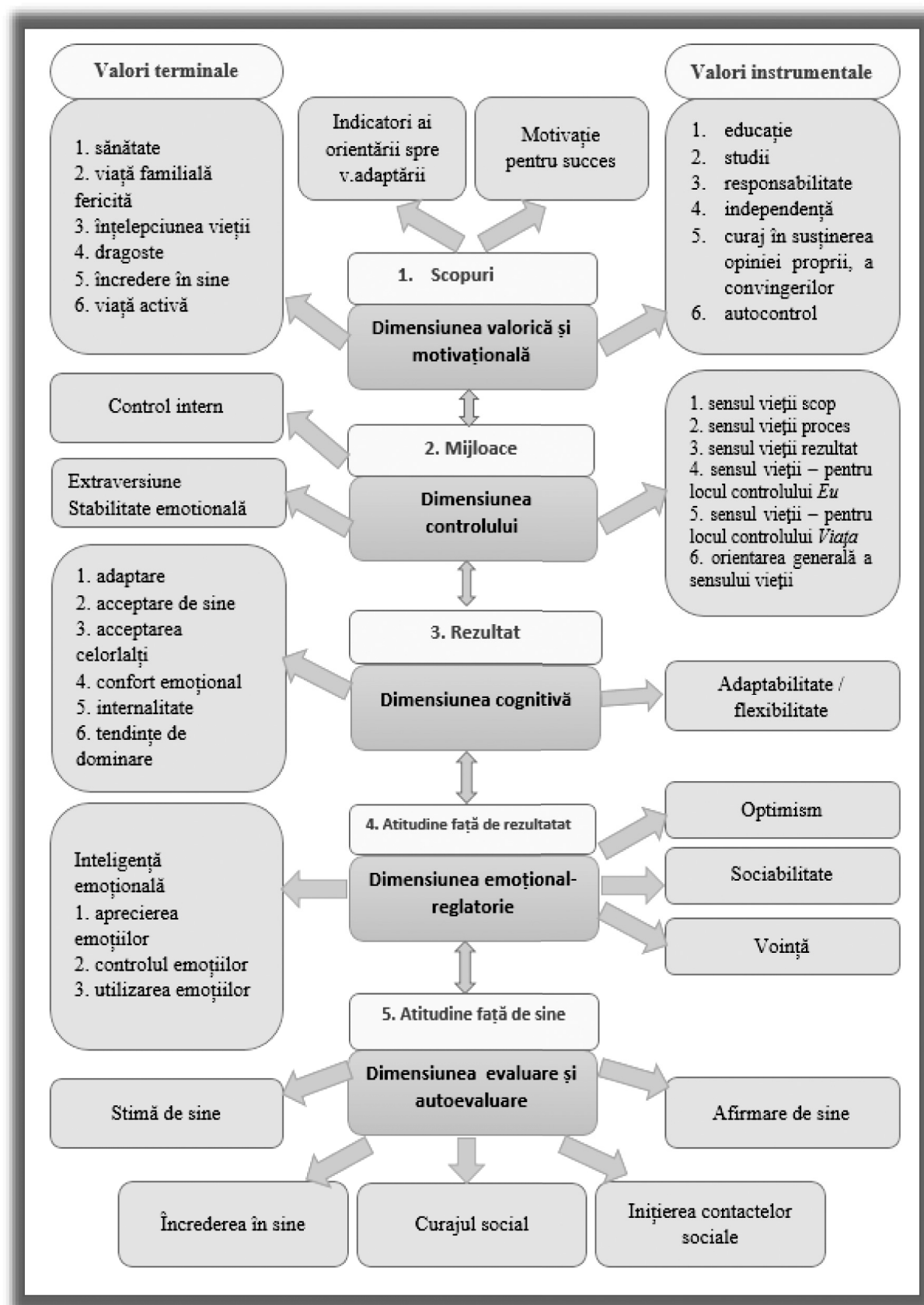
ne/introversiune, inițierea contactelor sociale, curaj social, încredere în sine, aprecierea emoțiilor, controlul emoțiilor, utilizarea emoțiilor, inteligență emoțională, adaptabilitate/flexibilitate, locul controlului, afirmarea de sine, motivație pentru succes, optimism, sociabilitate, voință, stima de sine, sensul vieții–scop, sensul vieții–proces, sensul vieții–rezultat, sensul vieții – pentru locul controlului *Eu*, sensul vieții – pentru locul controlului *Viața*, orientările sensului vieții, adaptabilitatea psihologică.

Evidențiem faptul că au fost obținute corelații negative semnificative dintre adaptabilitatea psihosocială și factorii *neurotism* ($r=-0,095^{**}$; $p=0,000$), *adaptabilitatea emoțională* ($r=-0,210^{**}$; $p=0,000$). Astfel, constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume: cu cât crește nivelul adaptării psihosociale, cu atât scade nivelul de neurotism și adaptabilitate emoțională.

În același context, menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre adaptabilitatea psihosocială și factorii *sinceritate* ($r=0,010$; $p=0,663$) și *independență* ($r=-0,031$; $p=0,157$).

Rezultatele obținute în cadrul experimentului ne-au permis conturarea profilului psihologic al personalității adolescentului cu nivel înalt de adaptabilitate psihologică, pe care îl reproducem în *Figura 1*.

Din *Figura 1*, observăm că în cadrul profilului psihologic, sunt prezentate componentele pentru domeniile care includ: scopurile, mijloacele, rezultatele, atitudinea față de rezultat și atitudinile față de sine. Respectiv, acestea includ dimensiuni precum: valorică și motivațională, a controlului, cognitivă, emoțional-reglatorie, de evaluare și autoevaluare. Menționăm că au fost fundamentate direcțiile cercetării, conform domeniilor și dimensiunilor acesteia.

Figura 1. Profilul psihologic al adolescentului cu nivel înalt de adaptabilitate psihosocială

Primei dimensiuni – valorică și motivațională – pentru profilul psihologic al adolescentului cu nivel înalt de adaptabilitate psihosocială, îi sunt caracteristice *valori terminale* – precum sănătatea, viața familială fericită, înțelepciunea vieții, dragostea, încrederea în sine, viața activă; *valori instrumentale* – precum educația, studiile, responsabilitatea, independența, curajul în susținerea opiniei proprii și autoconvincerilor; autocontrolul; indicatorii de orientare spre valorile adaptării și motivației pentru succes.

Celei de-a doua dimensiune – a controlului – îi sunt caracteristice în profil: controlul intern, extraversiunea, stabilitatea emoțională, cotele înalte pentru orientările sensului vieții (scopurile în viață, procesul vieții rezultat, locul controlului – Eu stăpânul vieții, locul controlului – viața sau conducerea vieții).

Dimensiunea cognitivă, cea de-a treia din profilul prezentat, vizează aspectul conștientizării de către subiect atât a nivelului de adaptare/adaptabilitate, precum și a altor indici integrali, conform metodei psihologice valorificate, în cazul nostru: acceptarea de sine, acceptarea celorlalți, confortul emoțional, internalitatea și tendințele de dominare.

Dimensiunea emoțional-reglatorie, cea de-a patra din profil, include următorii factori cu cote înalte: optimismul, sociabilitatea, voința și inteligența emoțională, conținând: aprecierea și exprimarea emoțiilor; controlul emoțiilor; utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor.

Dimensiunea de evaluare și autoevaluare, cea de-a cincea din profil, include următorii factori cu cote înalte: stima de sine, încrederea în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale, afirmarea de sine.

Concluzii

Astfel, mai mulți cercetători consideră adaptarea psihosocială ca fiind interacțiunea individului cu mediul social, ceea ce duce la o relație adecvată în-

tre scopurile și valorile individului și ale grupului. În același context, valorile umane se formează nu doar ca urmare a educației familiale, ci și a influenței evenimentelor sociale care apar în timpul creșterii unei persoane. Cercetarea particularităților psihosociale ale orientărilor valorice, cu focalizare pe tână generație, ne poate sugera unele idei de modernizare în plan educațional, valorico-atitudinal și comportamental.

Stabilirea particularităților psihosociale ale orientărilor valorice deschid noi direcții spre cunoașterea și respectarea valorilor fundamentale ale societății democratice, armonizarea și exersarea propriului sistem de valori în acord cu cel social, formarea conduitei participative la viața socială, cultivarea toleranței, cunoașterea și respectarea valorilor fundamentale ale culturii naționale. Aceste dimensiuni contribuie eficient la procesul de adaptare psihologică și socială a personalității vizând și dimensiunea de autorealizare.

De altfel, provocările societale contemporane dictează necesitatea cunoașterii profilurilor personalității, din perspectiva nivelului de adaptare psihosocială a acesteia, influențată de alte fenomene psihologice, precum: orientările valorice, extraversiunea/introversiunea, neurotismul, inițierea contactelor sociale, curajul social, încrederea în sine, aprecierea emoțiilor; controlul emoțiilor; utilizarea emoțiilor; inteligența emoțională, adaptabilitatea/flexibilitatea, locul controlului, afirmarea de sine, motivația pentru succes, optimismul, sociabilitatea, voința, stima de sine, orientările generale ale sensului vieții prin sensul vieții-scop, sensul vieții-proces, sensul vieții-rezultat, sensul vieții – pentru locul controlului *Eu*, sensul vieții – pentru locul controlului *Viața*.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Blyznyuk T. Generational Values of Generation Y: Survey of Ukrainian Senoir School Pupils and Students. In: *Economics and Sociology*, 2017, n°. 10 (3), pp. 153-166.
2. Cristea D. *Tratat de psihologie socială*. București: Editura „Trei”, 2015.
3. Doron R., Parot F. *Dicționar de psihologie*. București: Editura „Humanitas”, 2007.
4. Jung C. *Puterea sufletului*. Antologie, volumul II. *Descrierea tipurilor psihologice*. București: Editura „Anima”, 1994.
5. Kluckhohn C. Values and Value-Orientations in the Theory of Action: An exploration in definition and classification. In: T. Parsons, E. Shils (Eds.) *Toward a General Theory of Action*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1951.

6. Morris C. *Varieties of Human Value*. The University Chicago Press, 1956.
7. Neculau A. (coord.). *Psihologie socială: aspecte contemporane*. Iași: Editura „Polirom”, 1996.
8. Pășcălu A., Gavreliuc A. Teoria funcțională a valorilor – o nouă perspectivă în evaluarea dinamicii sociale. In: Revista „Psihologie”, 2018, vol. 64, Nr. 4, pp. 305-315.
9. Piaget J. *Psihologia inteligenței*. Ed. a 3-a. Chișinău: Editura „Cartier”, 2008.
10. Rokeach M. *Introduction in: Understanding Human Value. Individual and Societal*. New York: The Free Press, 1979.
11. Spranger E. *Lebensformen*. Tuebingen, 1913.
12. Zlate M. (coord.) *Psihologia la răspântia mileniilor*. Iași: Editura „Polirom”, 2001.
13. Акименко А.К. Понятие адаптации, ее критериях и механизмах адаптационного процесса. In: *Адаптация личности в современном мире*: Межвуз. сб. науч. тр. Саратов: ИЦ „Наука”, 2011, Вып. 3, с. 5-18.
14. Мельникова Н.Н. *Социально-психологическая адаптация личности*: Методические указания. Челябинск: Изд-во ЮУрГУ, 2002.
15. Яницкий М.С. *Ценностные ориентации личности как динамическая система*. Кемерово: Кузбассвузиздат, 2000.
16. Яницкий М.С., Серый А.В. *Диагностика уровня развития ценностно-смысловой сферы личности*. Новокузнецк: МАОУ ДПО ИПК, 2010.

*Notă: Lucrarea a fost efectuată în cadrul Proiectului *Bazele teoretice și metodologice ale asigurării activității psihologice în sistemul de învățământ general din perspectiva abordărilor societale contemporane*, cifrul: 20.80009.1606.10.